

Основні напрямки реформування ОВС в умовах розбудови демократичної держави (Одеса, 14 - 15 жовтня 2004 р.): Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / За заг. ред. д-ра юрид. наук, професора О. Ф. Долженкова. – Частина 1. – Одеса: Вид-во Одеського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 232 с.

В. В. Романюк

**ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ШТАТНИХ ПІДРОЗДІЛІВ
ДІЗНАННЯ МВС УКРАЇНИ З КРИМІНАЛЬНОЮ МІЛІЦІЄЮ
У СПРАВАХ НЕПОВНОЛІТНІХ**

Боротьба зі злочинністю неповнолітніх являється важливим чинником і складовою вирішення задач кримінального судочинства. Попередження злочинності неповнолітніх – складне і відповідальне завдання, яке стоїть сьогодні перед Україною. Позитивне його вирішення багато в чому залежить від об'єднаних зусиль державних органів і підтримки їх громадськістю. Як свідчить статистика, за останні десять років злочинність неповнолітніх в Україні зросла приблизно удвічі, тоді як підлітково-юнацьке населення зменшилось на 15-20%. Тільки у 2002 р. було зареєстровано

понад 32 тис. злочинів: убивства, тяжкі тілесні ушкодження, зґвалтування, хуліганства, розбої, грабежі, крадіжки та інші злочини.

Практична діяльність органів внутрішніх справ МВС України з розкриття та розслідування злочинів переконливо свідчить про те, що її ефективність багато в чому залежить від цілеспрямованої, правильно організованої, здійснюваної згідно з вказівками правових норм взаємодії штатних підрозділів дізнання з кримінальною міліцією у справах неповнолітніх як органу оперативно-розшукової юрисдикції.

КПК України у ст.ст. 114, 118 вказує на одну із форм взаємодії – виконання доручень (окремих доручень) слідчого органом дізнання. На сьогоднішній день нормативними актами МВС України регламентовано питання взаємодії органів досудового слідства з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ України у розкритті та розслідуванні злочинів, в тому числі з органами дізнання [1]. При цьому законодавець не згадує про можливість надання доручень дізнавачем штатного підрозділу дізнання - підрозділам кримінальної міліції. Знову ж таки Кримінально-процесуальний кодекс вказує про можливість слідчого надавати доручення органу дізнання тільки в тому випадку коли слідчий прийняв справу до свого провадження, але не згадує про наявність такого ж процесуального повноваження у дізнавача. Незважаючи на те, що провадження у справах про злочини неповнолітніх покладено на слідчих органів досудового слідства (ч.2 ст.112 КПК України), вважаємо за можливе надання доручення начальником органу дізнання про порушення кримінальної справи та провадження першочергових та невідкладних слідчих дій дізнавачу штатного підрозділу дізнання органів внутрішніх справ, а також у випадках розслідування неочевидних злочинів, якщо є інформація, що до них причетні неповнолітні особи.

Питанню взаємодії слідчого з іншими підрозділами ОВС присвячено багато праць, в яких, зокрема, дається визначення терміну “взаємодія” [2, 76; 3, 32]. Ознайомившись з позицією з цього питання інших науковців, прийшли до висновку, що під взаємодією в процесуальному розумінні слід вважати узгоджену за цілями, місцем і часом, діяльність дізнавача (штатного) і оперативних працівників (в межах їх компетенції); що базується на законі і підзаконних актах, направлена на повне й швидке розкриття злочинів, всебічне й об’єктивне розслідування кримінальної справи й розшук осіб, які скоїли злочин. За своєю сутністю взаємодія має за мету в процесі розслідування злочину постійний обмін інформацією, що дає можливість отримувати дані, які можуть мати доказове значення.

Специфіка взаємодії штатного дізнавача з підрозділами КМСН при розслідуванні кримінальних справ за участю неповнолітніх обумовлена специфікою одержання доказової інформації. До таких обставин відносяться положення, що знайшли своє відображення у ст.ст. 23, 64 та 433 КПК України. До правової бази взаємодії штатних підрозділів дізнання і

працівників КМСН крім КПК України можна віднести Наказ МВС України №458 від 30.04.2004 р., згідно з яким штатні підрозділи дізнання у взаємодії з працівниками інших підрозділів ОВС ...вживають ефективних заходів до встановлення осіб, які вчинили злочин, всебічно й об'єктивно здійснюють дізнання, а працівники КМСН беруть участь у розкритті всіх злочинів, пов'язаних із неповнолітніми [4, 17, 19]. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів "Про створення кримінальної міліції у справах неповнолітніх", остання має право: проводити в порядку провадження дізнання або за дорученням слідчих органів у кримінальних справах обшуки, вилучення, допити та інші слідчі дії відповідно до кримінально-процесуального законодавства [5].

Як свідчить аналіз практичної діяльності вищевказаних органів, при виконанні завдань кримінального судочинства з розкриття та розслідування злочинів неповнолітніх постійно використовуються різні форми їх взаємодії – процесуальна та позапроцесуальна.

На практиці спостерігається тенденція, коли органи дізнання довідавшись, що суб'єктом скоєного злочину є неповнолітня особа, не порушують кримінальну справу, а, провівши дослідчу перевірку, передають матеріали слідчому. В цьому випадку доречно було б порушити кримінальну справу штатним дізнавачем (якщо він приймав рішення згідно зі ст. 97 КПК), і надалі шляхом взаємодії з КМСН надавати їй співробітникам доручення чи вказівки про з'ясування обставин події. При цьому, вважаємо за необхідне використовувати у повному обсязі позапроцесуальну форму взаємодії: а) спільний виїзд на місце події (не проведення огляду місця події) осіб, які наділені процесуальними та оперативно-розшуковими повноваженнями; б) спільне обговорення та обмін отриманої інформації (як процесуальним, так і оперативним шляхом); в) аналіз і планування спільних дій на місці події з метою розкриття злочину або його попередження; г) висування та опрацювання версій. При такій взаємодії надання письмових доручень дізнавачем вважаємо за недоцільне. Недоречним також є той факт, що під час проведення спільних слідчих дій (обшук, виїмка, огляд) всі доручення і вказівки можна оформлювати безпосередньо в протоколі слідчої дії, або ж згідно з планом оперативно-слідчих дій. При виникненні необхідності спільної роботи особи, яка провадить розслідування та працівника КМСН, який забезпечує оперативне супроводження, слід було б наділити дізнавача правом в будь-який момент винести постанову (якщо необхідно, то затвердити у начальника органу дізнання) про створення спеціальної групи (у складі 2-3 осіб) для подальшої реалізації позапроцесуальної форми взаємодії, або при винесенні постанови про порушення кримінальної справи (вказати при цьому у ввідній частині дізнавача та працівника КМСН).

Вважаємо, що позапроцесуальна форма взаємодії є більш повноцінною на етапі провадження дізнання, тому кримінально-процесуальний

закон слід було б доповнити нормою про право дізнавача (при узгодженні із начальником органу дізнання) окремою постановою, чи в постанові про порушення кримінальної справи створювати спеціальну слідчо-оперативну групу з числа штатного дізнавача та працівника КМСН. Старшим спеціальної групи вважати штатного дізнавача.

Література

1. Наказ МВС України № 1600 від 25.12.2003р. "Про організацію діяльності органів досудового слідства системи Міністерства внутрішніх справ України".
2. Кругликов А.П. О теоретических основаниях взаимодействия органов предварительного следствия и дознания // Законность и нравственность правоприменительной деятельности следственных органов МВД СССР. - Волгоград, 1984.
3. Альшевский Т.В. Взаимодействие органов дознания и предварительного следствия при производстве по делам несовершеннолетних // Борьба с преступностью несовершеннолетних. - М., 1965.
4. Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості. Затверджено Наказом МВС України від 30.04.2004 № 458
5. Постанова КМ України № 502 від 8.06.1995р. "Про створення кримінальної міліції у справах неповнолітніх" // Право и практика. - 2000. - № 2. - С. 109.